

Innst. S. nr. 12

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

St.meld. nr. 34 (2001-2002)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om kvalitetsreformen. Om høyere samisk utdanning og forskning

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Regjeringen går i meldingen inn for å styrke samisk utdanning og forskning, og å øke rekrutteringen og kunnskapen om samiske samfunnsforhold og samisk kultur. Siktemålet er å få fram en helhetlig kompetanseoppbygging. Det heter i Semerkklæringen at Regjeringen vil støtte samisk kultur gjennom å styrke det samiske forskningsmiljøet ved Universitetet i Tromsø og ved Samisk høyskole i Kautokeino. Meldingen går inn for å styrke fagmiljøene ved disse to institusjonene.

Meldingen er en oppfølging av kvalitetsreformen og Stortingets vedtak ved behandlingen av denne, jf. Innst. S. nr. 337 (2000-2001). Meldingen bygger på to offentlige utredninger, Nergårdutvalgets NOU 2000:3 og Mjøsutvalgets NOU 2000:14. Videre bygger den på to utredninger om forskning, Sametingets fra 1996 og Forskningsrådets fra 1998. Mht. forskning vises også til St.meld. nr. 39 (1998-1999). Innhold og organisering av samiske lærerutdanning er omtalt i St.meld. nr. 16 (2001-2002).

Regjeringen legger vekt på å styrke samarbeidet mellom utdannings- og forskningsutførende institusjoner. Departementet vil derfor ta initiativ til å få igangsatt et utredningsarbeid forankret ved de tre institusjonene Samisk høyskole, Nordisk Samisk Institutt og Universitetet i Tromsø, som skal vurdere ulike organisatoriske rammer for utvikling av faglig samarbeid. Dette gjelder også former for administrativ samorganisering.

Departementet foreslår at Universitetet i Tromsø blir tillagt nasjonalt ansvar for urfolksrelatert forskning,

utdanning og formidling. Universitetet vil, som ledd i den generelle opptrappingsplanen for forskning, få tildelt rekrutteringsstillinger som er øremerket for samisk-relaterte fagområder. Forskerutdanning innenfor disse fagområdene vil være en helt sentral oppgave for universitetet. Universitetet i Tromsø har en egen strategiplan for samisk utdanning og forskning. Departementet vil ved den ordinære budsjett-tildelingen vurdere å gi midler for å iverksette denne strategiplanen.

Samisk høyskole vil etter forslaget få nasjonalt ansvar for spesielt samisk-relaterte fag som for eksempel samisk språk og samisk kunsthåndverk/duodji. Ansvaret innebærer å ivareta og utvikle samisk språk som vitenskapsfag. Høgskolemiljøet vil i den forbindelse få tilført midler til stipendiat- og professor II-stillinger. Målet er å styrke miljøet med sikte på at samisk språk skal kunne opprettes på mastergradnivå som grunnlag for å kunne tildele doktorgrad. Departementet går videre inn for å styrke fagmiljøet ved høyskolen med sikte på at duodji kan opprettes på høyere nivå her. Hovedfaget i duodji vil formelt bli nedlagt ved Høgskolen i Oslo.

Departementet går inn for en viss faglig breddeutvidelse ved Samisk høyskole, f.eks. moduler i natur- og ressursforvaltning og enkelte samfunnsfag. Departementet mener Samisk høyskole må prioritere tiltak for å øke rekrutteringen av samiske studenter og vil tildele ekstra midler til én administrativ stilling i den forbindelse. Spørsmålet om særskilt stipend ved førskolelærerutdanning ved Samisk høyskole skal utredes av Barne- og familiedepartementet i samarbeid med Sametinget.

Departementet går inn for at Samisk høyskole blir styrket slik at høyskolens status kan endres til vitenskapelig høyskole. Men departementet forutsetter at en følger den normalprosedyren for å behandle søknader om endret status som nå er vedtatt gjennom kvalitetsreformen. Norsk organ for kvalitet i utdanningen må først gi en faglig vurdering og ha konkludert med at

høgskolen tilfredsstillende faglige kriteriene for en slik statusendring. Når det ellers gjelder saken om samlokalisering av Samisk høgskole og Nordisk Samisk Institutt, vises til budsjettforslaget for 2003.

Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag skal fortsatt ha nasjonalt ansvar for henholdsvis lulesamisk og sørsamisk språk og kultur som ledd i lærerutdanning. Departementet vil vurdere behovet for tildele av ekstra midler knyttet til disse høyskolenes ansvarsområde. Sametinget vil få myndighet til å fastsette rammeplaner for særskilt samiske fag som samisk og duodji innen lærerutdanningen.

Departementet vil styrke rekrutteringen til samisk forskning gjennom stipendmidler fra Norges forskningsråd og rekrutteringsstillinger over de aktuelle institusjonenes budsjetter. Kvoteordningen for samiske studenter ved opptak til høyere utdanning vil kunne utvides ved behov. Felles kriterier for opptak vil bli utarbeidet. Forskningsrådets program for samisk forskning skal styrkes, med vekt på langsiktige problemstillinger. Styrkingen skal finne sted innenfor de samlede bevilgninger som stilles til rådighet for Forskningsrådet.

Regjeringen vil ta initiativ til å drøfte et nærmere nordisk samarbeid om organisering av samisk forskning. Urfolksnettverket skal videreføres. Framtidig organisering må vurderes nærmere. Støtte skal gis til utveksling av forskere og hovedfagsstudenter for å styrke kontakten med andre urfolk. Omfanget av støtten må vurderes nærmere. Departementet vil ta initiativ til at det blir tilrettelagt en hensiktsmessig organisering av grunnlagsdata om samiske forhold, slik at data kan gjøres tilgjengelig for generell samfunnsplanlegging og forskningsformål. Finansieringen må vurderes nærmere.

Når det gjelder økonomiske konsekvenser av tiltakene, vil disse i all hovedsak bli sett i sammenheng med Regjeringens generelle plan for opptrapping av forskning og avhenge av budsjetttrammene det kommende år. Departementet antar at forslagene ikke vil medføre administrative konsekvenser utover det den foreslåtte utredningen om organisatoriske rammer for utviklingen av faglig samarbeid på sikt vil kunne medføre.

2. KOMITEENS MERKNADER

2.1 Innledning

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Ine Marie Eriksen, Jan Olav Olsen, Raymond Robertsen og Søren Fredrik Voie, fra Arbeiderpartiet, Vidar Bjørnstad, Eva M. Nielsen og Karita Bekkemellem Orheim, fra Sosialistisk Venstreparti, Lena Jensen og lederen Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Arne Lyngstad og Elsa Skarbøvik, fra Senterpartiet, Rune J. Skjælaaen, og fra Venstre, Trine Skei Grande, understreker at

samisk utdanning og forskning er viktig for utviklingen av det samiske samfunnet. Kunnskap om det samiske og viktige elementer i det samiske samfunn erverves gjennom en kontinuerlig og strukturert forskning, og denne kunnskap formidles videre til nye generasjoner gjennom utdanningsinstitusjonene.

Flertallet påpeker at utdanning og forskning innenfor det samiske er et nasjonalt ansvar, men vil også understreke betydningen av samarbeid mellom nordiske land og på Nordkalotten.

Flertallet viser til at norske myndigheter gjennom folkerett og nasjonal rett er forpliktet til å legge forholdene til rette for at den samiske urbefolkningen skal kunne bevare og utvikle det samiske språk, kultur og samfunnsnivå. For å nå disse målene er samisk utdanning og forskning helt vesentlig. Det er viktig å utvikle det samiske språket som vitenskapsspråk. Språket endres og utvikles gjennom daglig og allsidig bruk, og det må derfor også legges til rette for at språket har en naturlig plass og anvendelse i høyere utdanning og forskning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Harald Espelund og Jan Koløy, samt representanten Jan Simonsen, vil understreke at alle norske statsborgere skal ha samme rettigheter og behandles likt. Dette innebærer at ressursfordelingen skal være likeverdig. Etter disse medlemmers syn er det derfor ønskelig at satsingen på samisk høyere utdanning skal prioriteres innenfor de rammer som de høyere utdanningsinstitusjonene får tildelt, og at den enkelte institusjon får anledning til å prioritere sine ressurser selv etter intensjonene i kvalitetsreformen. Etterspørsel og behov vil alltid styre studietilbudet, også innenfor samisk høyere utdanning og forskning. Disse medlemmer vil videre vise til at høy dokumentert kvalitet på den utdanningen som tilbys er viktigere enn kvantitet. Ut fra dette er det ikke ønskelig at samiske høyskoler skal bli økonomisk forfordelt i forhold til andre høyere utdanningsinstitusjoner.

2.2 Rekruttering til høyere samisk utdanning og forskning

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen, viser til at rekrutteringsgrunnlaget til høyere samisk utdanning og forskning er begrenset sammenlignet med andre studier. Flertallet vil understreke viktigheten av at samisk utdanning også søker å rekruttere samiske studenter fra både Finland, Sverige og Russland. Utdanningstilbudene bør i så stor grad som mulig være til nytte for samer på hele Nordkalotten.

Flertallet vil understreke den rollen de videregående skolene har for å kvalifisere den samiske befolkningen til høyere utdanning. Samtidig vil flertallet understreke hvor viktig det er at elever som ikke har samisk som morsmål, får tilbud om å lære språket både i grunnskolen og videregående skole. Flertallet viser også til den rollen de to samiske videregående

skoler har hatt for rekruttering av samiske studenter, og mener denne rollen er viktig også for fremtidig rekruttering.

Flertallet mener studentvelferd er vesentlig både for å rekruttere og beholde studenter ved samiske utdanningsinstitusjoner. Spesielt gjelder dette forholdene ved Samisk høyskole/Sámi allaskuvla i Kautokeino, som i dag har et dårlig tilbud. Dette bør det tas hensyn til parallelt med bygging av et vitenskapsbygg i Kautokeino.

Flertallet er enig med Regjeringens forslag til rekrutteringstiltak, og vil fremheve satsning på fjernundervisning, særskilt stipend til de som tar samisk førskolelærerutdanning samt en ekstra rekrutteringsstilling ved Samisk høyskole/Sámi allaskuvla. Dette vil etter flertallets vurdering være positivt for å øke tilfanget av studenter til samiske utdanninger.

Flertallet understreker nødvendigheten av at de aktuelle høyskolene satser på desentraliserte studieopplegg. Dette kan på sikt være med på å sikre skolene flere søkere.

Flertallet vurderer kvoteordninger for studenter med samisk bakgrunn til enkelte studier som positivt for rekruttering av samisk fagpersonell, og fremtidige forskere. Flertallet vil derimot understreke at et viktig mål med ordningen må være å rekruttere studenter som kan samisk, og ber departementet fortløpende vurdere ordninger som best mulig ivaretar dette målet. Flertallet vil også be departementet vurdere ekstraordinære stipendordninger for å rekruttere studenter til utdanninger man vurderer som viktige for det samiske samfunn og virksomheter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen har merket seg at de samiske utdanningsinstitusjonene har et nært samarbeid med institusjoner i andre land. Disse medlemmer viser til at et av formålene med kvalitetsreformen i høyere utdanning er å gi institusjonene større selvstyre. Dersom det er et berettiget behov for spesifikke rekrutteringstiltak, vil dette naturlig komme inn under institusjonens autonomi og prioriteringer. Kvoteordninger og ekstraordinære stipendordninger for mennesker med samisk bakgrunn vil etter disse medlemmers oppfatning kunne oppfattes som diskriminerende. Av denne grunn er disse medlemmer kritisk til opprettelse av særordninger for enkelte befolkningsgrupper. Det er den enkelte students kvalifikasjoner som skal være avgjørende for opptak til høyere utdanning og ikke forhold som kjønn, etnisk tilhørighet, geografi eller formuesforhold den enkelte har.

2.3 Universitetet i Tromsø

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen, viser til at Universitetet i Tromsø helt siden 1972 har hatt et hovedansvar for både forskning og undervisning i samisk språk og kultur. Universitetet i Tromsø har på

en god måte utviklet urfolksperspektiver innenfor de fleste fagområder, og spilt en viktig rolle for utviklingen av det samiske språk.

Flertallet er enig med Regjeringen i at det er viktig å følge opp universitetets strategiplan for samisk utdanning og forskning. Flertallet vil understreke betydningen av å få rekrutteringsstillinger øremerket samiskrelaterte fagområder.

Flertallet mener Universitetet i Tromsøs rolle innenfor forskning og utdanning på det samiske området er og har vært viktig for det samiske språket. I dag er det kun Universitetet i Tromsø som har samisk språk på hovedfags-/doktorgradsnivå, og som har et nasjonalt ansvar innenfor dette området. Det er derfor nødvendig at Universitetet i Tromsøs strategiplan for samisk utdanning og forskning gjennomføres. Flertallet er opptatt av at ansvaret for en slik utdanning og forskning må ligge på én institusjon, men utelukker ikke at andre institusjoner i fremtiden skal kunne inneha en større rolle innenfor samisk språk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen vil vise til at Universitetet i Tromsø bør ha ansvaret for å koordinere internasjonalt samarbeid innenfor alle fagfelt som tilbys i de tre nordligste fylker. Det er derfor nødvendig etter disse medlemmers oppfatning at det er et nært samarbeid mellom samisk høyere utdanning og Universitetet i Tromsø. Ved å spre dette ansvaret på en rekke utdanningsinstitusjoner vil kvaliteten bli skadelidende og ressursbruken uoversiktlig.

2.4 Samisk høyskole/Sámi allaskuvla

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen, viser til hvordan Samisk høyskole/Sámi allaskuvla har utviklet seg på kort tid. Dagens studietilbud, sammen med det at høyskolen er den eneste utdannings- og forskningsinstitusjonen som bruker samisk språk i sin virksomhet, bidrar til å være et godt tilbud for samiske studenter og samfunnsliv. Flertallet vil også understreke viktigheten av at det finnes læremidler på samisk innenfor de studietilbudene som gis ved Samisk høyskole/Sámi allaskuvla.

Flertallet er opptatt av den rollen Samisk høyskole/Sámi allaskuvla bør spille som en utdanningsinstitusjon for alle samiske studenter på tvers av landegrensene. I dag er lærerutdanningen ved høyskolen godkjent både i Norge, Sverige og Finland. Arbeidet for å utvikle Norden som rekrutteringsområde bør fortsette og utvides.

Flertallet er enig med Regjeringens målsetninger om at Samisk høyskole/Sámi allaskuvlas status kan utvikles til vitenskapelig høyskole. Flertallet mener dette vil kreve en målrettet satsning både fra Utdannings- og forskningsdepartementet og fra høyskolen selv. En slik målsetning forutsetter at det følges opp med ressurser. Flertallet mener departementet i samråd med Samisk høyskole/Sámi allaskuvla bør lage

en forpliktende plan for finansiering og fremgangsmåte for å kunne bli til en vitenskapelig høyskole. Flertallet mener at Samisk høyskole/Sámi allaskuvla utfra begrensede rekrutteringsmuligheter må sikres tilfredsstillende basisbevilgninger. Flertallet er enig med Regjeringen i at Samisk høyskole/Sámi allaskuvla må igjennom samme akkrediteringsprosedyre som andre utdanningsinstitusjoner med samme status. Dette vil bidra til å sikre kvaliteten også innenfor de samiske utdanningene. Flertallet ser det imidlertid som nødvendig at akkrediteringsorganet må ha samisk kompetanse ved behandlingen av søknad om status som vitenskapelig høyskole fra Samisk høyskole. Dette for å sikre at det samiske perspektivet ivaretas på en faglig forsvarlig måte.

Flertallet viser til St.meld. nr. 33 (2001-2002) der det står:

"Den samiske forskningen skjer i hovedsak på andre språk enn samisk. Det er imidlertid flere samiske problemstillinger som det er vanskelig å forske på uten å bruke originalspråket."

Videre heter det:

"Utfordringen er å stimulere til at originalspråket i forsknings- og utredningsarbeider i større grad er på samisk. Det er derfor viktig at det utvikles gode fagmiljøer med god samisk kompetanse, at det samiske språket anvendes mer i forskningssammenheng og at språket utvikles som vitenskapsspråk med bl.a. terminologiutvikling."

Flertallet mener at Samisk høyskole/Sámi allaskuvla bør ha en sentral rolle i å utvikle det samiske vitenskapelige språket, og bistå andre forskningsmiljøer slik at mer urfolksrelatert forskning gjøres og publiseres på samisk. Flertallet mener derfor at Samisk høyskole/Sámi allaskuvla i fremtiden bør ha et nasjonalt ansvar for nordsamisk språk. Dette vil bidra til en utvikling innenfor det nordsamiske språket som er til nytte for samer i både Norge, Sverige og Finland.

Flertallet er enig med Regjeringen i at Samisk høyskole/Sámi allaskuvla og Nordisk Samisk Institutt bør samlokaliseres. Flertallet er derfor glad for Regjeringens positive holdning til et nytt samisk vitenskapsbygg i Kautokeino som i første omgang skal romme Samisk høyskole/Sámi allaskuvla, Nordisk Samisk Institutt, Studentsamskipnaden i Indre Finnmark, Samisk Arkiv og Navnekonulenttjenesten for samiske og finske navn. Flertallet er også av den oppfatning at Samisk høyskole/Sámi allaskuvla og Nordisk Samisk Institutt ikke bare må samlokaliseres, men i størst mulig grad også bør samorganiseres. Flertallet mener det er viktig at kompetansen på disse to institusjonene koordineres best mulig for å kunne gi en kvalitativt bedre undervisning, og forskning. Flertallet mener at dette åpner for å kunne tilby nye fag og studier ved et tettere samarbeid mellom Samisk høyskole/Sámi allaskuvla og Nordisk Samisk Institutt. Flertallet legger stor vekt på Regjeringens påpekning av at det bør satses på studietilbud som i større grad rekrutterer mannlige studenter.

Flertallet mener det er viktig å gi tilbud til dem som må ut av reindriften, og at det derfor bør settes inn særskilte ressurser for å styrke et målrettet voksenopp-læringstilbud i de samiske områdene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen vil understreke at akkrediteringsorganet (NOKU) som skal være i drift fra 1. januar 2003, skal ha ansvaret for å vurdere de kvalitetsmessige forhold ved alle høyere utdanningsinstitusjoner. Dokumentert kvalitet er avgjørende for at en statlig høyskole kan gjøres om til en vitenskapelig høyskole. For å vurdere en eventuell søknad fra den Samiske høyskolen, er det etter disse medlemmers oppfatning av avgjørende betydning å hente inn internasjonal kompetanse på de berørte fagområder. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at samiske høyskoler blir vurdert etter samme kvalitetskriterier som er gjort gjeldende for andre høyere utdanningsinstitusjoner. Disse medlemmer viser videre til sine forslag og merknader i Innst. O. nr. 58 (2001-2002).

2.5 Andre utdanningsinstitusjoner

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen, viser til den rollen Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag har for henholdsvis lulesamisk og sørsamisk. Flertallet mener det er viktig at disse høyskolene samarbeider med andre nordiske institusjoner og fagmiljø innenfor sine ansvarsområder.

Flertallet mener det er viktig for lulesamene at både departementet og Norges forskningsråd bidrar til at det kan opprettes vitenskapelige stillinger ved Høgskolen i Bodø, og at Regjeringen vurderer å bidra med ressurser utover den budsjettildelingen som følger av ordinær finansieringsordning. Flertallet ser det som naturlig at Høgskolen i Bodø fortsatt skal ha nasjonalt ansvar for lulesamisk språk og kultur bl.a. som ledd i lærerutdanningen.

Flertallet er opptatt av det tilbudet Høgskolen i Nord-Trøndelag gir til de sørsamiske studenter, og det tilbud man gir innenfor opplæring i sørsamisk språk. Flertallet viser til rekrutteringsgrunnlaget for sørsamiske studenter for Høgskolen i Nord-Trøndelag, og ser positivt på at Regjeringen vurderer å tildele midler ut over den budsjettildelingen som følger av ordinær finansieringsordning. Flertallet er enig med Regjeringen i at Høgskolen i Nord-Trøndelag fortsatt må ha nasjonalt ansvar for sørsamisk språk og kultur bl.a. som ledd i lærerutdanningen.

Flertallet har merket seg det spesielle tilbudet for samiske studenter som tilbys ved Høgskolen i Finnmark. Flertallet mener det er av stor betydning og bør fortsette. Flertallet mener Høgskolen i Finnmark fortsatt bør samarbeide med Samisk høyskole/Sámi allaskuvla slik at studenter ved ulike studier får opplæring i samisk språk og kultur.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen viser til sine innledende merknader.

2.6 Forskning

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen, mener samisk forskning er svært viktig som bidrag til å styrke, bevare og utvikle samisk kultur, språk og næringsliv. Flertallet viser til den innsats som er gjort av institusjoner og forskere de siste 20-30 år.

Flertallet er av den oppfatning at ved reorganisering av Norges forskningsråd, bør det tas hensyn til samisk forskning slik at rådet bidrar til å styrke samisk og samiskrelatert forskning, og spesielt forskning hvor samisk er originalspråk. Flertallet mener også samisk forskning bør være den del av den nasjonale forskningssatsingen, og av den grunn bør søke samarbeid gjennom de ordinære kanaler som alle forskningsmiljøer i Norge er en del av. Flertallet viser til at Norges forskningsråd har et femårig handlingsprogram (2001-2005) for samisk forskning, og er enig med Regjeringen i at dette programmet må få utvikle seg videre.

Flertallet konstaterer at samiske forskningsmiljøer er små og er spredt rundt i hele landet. Flertallet er derfor enig med Regjeringen i at Urfolksnettverket må sikres videre drift for å styrke samarbeidet og koordineringen mellom de ulike forskningsmiljøene både i Norge og utlandet. Flertallet mener Norge bør ha som mål å være blant de ledende land i verden på urfolksforskning, og Urfolksnettverket vil i den sammenheng ha en viktig rolle. Flertallet ser viktigheten av at samiske forskere og forskningsinstitusjoner har et tett samarbeid også med utenlandske forskningsmiljøer. Spesielt gjelder dette samarbeidet innen Norden, men også andre miljøer i verden som driver med urfolksforskning.

Flertallet merker seg at rekrutteringen av samiske forskere er vanskelig da rekrutteringsgrunnlaget er begrenset. Spesielt gjelder dette forskere som kan samisk. Flertallet er enig med Regjeringen i at spesielle stipendordninger, språkopplæring og internasjonalisering er viktige veier å gå for å øke rekrutteringen.

Flertallet kan ikke se at Regjeringen omtaler reindriftsforskning i meldingen. Flertallet viser til at reindrift er en viktig kulturbærer i det samiske samfunn og en sentral internasjonal arktisk næring utviklet gjennom generasjoner. Flertallet mener det er viktig å hindre at kompetanse og ungdom forsvinner fra reindrifts- og forskningsmiljøet. Flertallet mener at reindriftsforskningen i større grad enn i dag må bidra til økt økonomisk verdiskaping i næringen. Reindriftsforskningen skal bidra med grunnforskning og målrettet anvendt forskning med fokus på innovasjon og nyskaping i næringen. Utdannings- og forskningsinstitusjonene må settes i stand til å gi tilbud som speiler behovet i den samiske reindriften og i offentlig og privat tjenesteyting.

Flertallet mener reinforskningen bør internasjonaleseres. Perspektivet i reinforskningen bør være sirkumpolart. Flertallet viser til at Universitetet i Tromsø skal ha nasjonalt ansvar for den naturvitenskapelige reinforskningen, og bør utvikle et forpliktende samarbeid med reindriftssamene og reindriftsorganisasjonene nasjonalt og sirkumpolart. Universitetet i Tromsø bør også samarbeide tett med de samiske akademiske miljøene ved Samisk høgskole/Sámi allaskuvla og Nordisk Samisk Institutt.

Flertallet mener det er viktig å dokumentere tradisjonelt basert reindriftskunnskap og samfunnsvitenskapelige aspekter i reindriftsnomadismen. Det akademiske miljøet i Kautokeino representert ved Samisk høgskole/Sámi allaskuvla og Nordisk Samisk Institutt bør bygges opp for å kunne ivareta det nasjonale ansvaret på dette felt. Institusjonene bør utvikle et nærmere samarbeid med reindriftsnæringens utøvere.

Flertallet mener at det i forskningssammenheng er viktig å trekke inn reindriftsutøvernes egen kunnskap om rein, beite, miljø, klima og driftsformer magasinert i menneskenes hukommelse gjennom generasjoner. Flertallet mener reindriftsforskningen bør bidra til en utvikling som den man har sett i de marine næringene der fokus ligger på kvalitet og verdiskaping.

Flertallet er oppmerksom på at det lulesamiske miljøet har markert seg gjennom et kulturelt gjenreisningsarbeid de senere årene. Det samiske miljøet ved Høgskolen i Bodø og Árran - lulesamisk senter, har etter hvert rekruttert en stor faglig bredde. Árran - lulesamisk senter driver i dag ulike aktiviteter, bl.a. innen språkutvikling, undervisning og pedagogisk/metodisk arbeid i lulesamisk språk, museumsarbeid og forskning. I tillegg driver senteret fjernundervisning i lulesamisk språk for grunn- og videregående skoler.

Flertallet anser at det er behov for et målrettet og systematisk forsknings- og utviklingsarbeid i lulesamisk område. Flertallet mener det er viktig at alle involverte parter i Norge jobber målrettet innenfor lulesamisk språk og kultur både innenfor forskning og utdanning. Flertallet vurderer at Árran - lulesamisk senter har en viktig rolle innenfor utviklingen av lulesamisk språk og kultur.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen ser det slik at samisk forskning på bakgrunn av kvalitet har et selvstendig krav til å få økonomiske ressurser. Disse medlemmer ser det som naturlig at ressurstilgangen blir tilpasset den forskningen som faktisk gjennomføres. For å få midler er det en forutsetning at den utførte forskning tilfredsstiller de kvalitetskrav som til enhver tid gjelder. Disse medlemmer har for øvrig merket seg at samiske forskningsmiljøer har samme mulighet til å søke om midler fra internasjonale forskningsprogrammer som andre forskningsinstitusjoner, og dette må utnyttes maksimalt.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til meldingen og merknadene ovenfor og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

St.meld. nr. 34 (2001-2002) - Kvalitetsreformen. Om høyere samisk utdanning og forskning - vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 24. oktober 2002

Rolf Reikvam
leder

Raymond Robertsen
ordfører

Karita Bekkemellem Orheim
sekretær

Árvalus S. nr. 12

(2002–2003)

Evttohus Stuorradiggái girko-, oahpahas- ja dutkanlávdegottis

St.died. nr. 34 (2001-2002)

Evttohus girko-, oahpahas ja dutkanlávdegottis kvaliteahhtaodastusa birra. Alit sámi oahpu ja dutkama birra

Stuorradiggái

1. ČOAHKKÁIGEASSU

Ráddehus áigu diedáhusas nannet sámi oahpu ja dutkama, ja lasihit studeantaid bestema ja diehtovuddosa sámi servodatdilašvuodaid ja ja sámi kultuvrra birra. Mihtomearrin lea oážžut ollislas gelb-bolašvuodahuksema. Sem-julggaštusas čállo ahte Ráddehus áigu doarjut sámi kultuvrra dan bokte ahte nanne Romssa universitehta ja Sámi allaskuvlla sámi dutkanbirrasiid. Diedáhus doarju fagabirrasiid nanne dán guovtti ásašain.

Diedáhus lea čuoovvoleapmi kvaliteahhtaodastusas ja Stuorradikki mearrádusas ášši meannudeames, gč. Innst. S. nr.337 (2000- 2001). Diedáhusa vuoddun leat guokte almmolaš čielggadeami, Nergárdutvalget NOU 2000:3 ja Mjøsutvalget NOU 2000:14. Dasto leat vuoddun guokte čielggadeami dutkama birra; Sámedikki 1996:s ja Dutkanrádi 1998:s. Dutkama dáfus de čujuhuvvo vel St.died. nr. 39 (1998-1999). St.died nr.16 (2001-2002) máinnaša sámi oahpaheaddjeoahpu sisdoalu ja organiserema.

Ráddehus deattuha ahte ovttasbargu oahppo -ja dutkandoaimmaheaddji instiúšuvnnaid gaskkas nannejuvvo. Departemeanta áigu danne dahkat álgaga čadahit čielggadanbarggu mii čatnasa dan golmma institušuvdnii Sámi allaskuvlii, Sámi Instituhtii ja Romssa universitehtii, mii galgá árvvoštallat iešgudetgelágan rámmaid fágalaš ovttasbargui, dán vuolde maid hálddahušlaš ovttasorganiserenvugiid.

Departemeanta evttoha ahte Romssa universitehtii biddjojuvvo riikagottálaš ovddasvástádus eamiálbmo-

giidda guoski dutkamis, oahpus ja gaskkusteamis. Universiteahhta oážžu oassin dutkama oppalaš lasihanplánas, juolluduvvot bestenvirggiid mat leat várejuv-von sámiguoski fágasurggiide. Dutkioahppu dáid fágasurggiin šaddá guovdilis dahkamuššan universitehtii. Romssa universitehtas lea sierra strategiiaplána sámi oahpus ja dutkamis. Departemeanta áigu dábálaš bušeahttajuolludeamis árvvoštallat juolludit rušaid doibmii bidjat strategiiaplána.

Sámi allaskuvla oážžu árvalusa mielde riikagottálaš ovddasvástádusa sierra sámiguoski fágaide, nugo sámegillii ja sámi dáiddaduodjái/duodjái. Ovddasvástádussii gullá áimmahuššat ja ovddidit sámegiela diedafágan. Allaskuvla galgá dan oktavuodas oážžut juolludemiid stipeandiahta ja professor II virggiide. Áigumuš lea nannet birrasa dainna ulbmiliin ahte sámegiella galgá álggahuvvot alit dásis (mastergrad) vuoddun dasa ahte sáhttit juolludit doavttirgráda. Departemeanta doarju dasto ahte nannejuvvo fágabiras allaskuvllas, dainna áigumušain ahte duoji sáhtta ása-hit alit dásái dáppe. Váldofága duojs heaittihuvvo formálalaččat Oslo allaskuvllas.

Departemeanta doarju dihto fágalaš viiddideami Sámi allaskuvllas, omd. modulaiguin luonddu- ja val-ljodathálddaheamis ja muhtun servodatfágain. Departemeanta oaivvilda ahte Sámi allaskuvla ferte vuoruhit doaibmabijuid mat lasihit sámi studeantabestema ja áigu juolludit liigerušaid máksit goluid hálddahušlaš virgái dan oktavuodas. Mánáid- ja bearašdeparteme-anta áigu ovttasbargus Sámedikkiin čielggadit gažaldaga vásedin stipeanddas studeanttaide geat váldet ovdaskuvlaoahpaheaddjeoahpu Sámi allaskuvllas.

Departemeanta doarju ahte Sámi allaskuvla nannejuvvo nu ahte allaskuvlla stáhtus sáhtta nuppástahtto-juvvo dieđalaš allaskuvlan. Muhto departemeanta eaktuda ahte dábálaš meannudanvuohki čuvvojuvvo go galgá nuppástuhtit stáhtusa, nu go dat dál lea dohk-kehuvvon kvaliteahhtaodastusas. «Norsk organ for kvalitet i utdanning» ferte vuos buktit fágalaš

árvoštallama ja cealkámuša ahte Sámi allaskuvla deavdá fágalaš gáibádusaid dakkár stáhtusnuppástuhtimii. Dasa mii muđui guoská ahte Sámi allaskuvla ja Sámi Instituhtta oktiisajusstuvvojit, de čujuhuvvo 2003 bušeahhtaevttohusii.

Budejju allaskuvllas ja Davvi-Trøndelága allaskuvllas galgá ain leat riikagottálaš ovddasvástádus julev- ja oarjelsámi gielas ja kultuvrras oassin oahpaheaddjeoahpus. Departemeanta áigu árvoštallat dárbbu juolludit liigeruđaid mat čatnasit dáid allaskuvllaid ovddasvástádussuorgái. Sámediggi oazžu válldi mearridit oahpaheaddjeoahpu rámmaplánaid vasedin sámi fágaide, nugo sámegillii ja duodjái.

Departemeanta áigu nannet bestema sámi dutkamii Norgga dutkanrádi ja bestenvirggiid stipeanddajuolludemiin guoskevaš institušuvnnaid bušeahhtaid bokte. Sámi studeanttaid sisaváldima earreordnet alit ohppui sáhttá dárbu mielde viiddiduvvot ja oktasaš eavttut sisaváldimii galget ráhkaduvvot. Dutkanrádi sámi dutkama prográmma galgá nannejuvvot, deattuhemiin guhkesáigečuolbmabidjamiid. Nannen galgá leat buhkanas juolludusaid siskabealde, mat addojuvvojit Dutkanrádi atnui.

Ráddehus áigu dahkat álgaga ságaskuššat lagat daviriikkalaš ovttasbarggu sámi dutkama organiserema várás. Eamiálbmotfierpmádat jotkojuvvo. Boahhtevaš organiseren ferte árvoštallot dárkileappot. Galgá addot doarjja lonohallat dutkiid ja valdofágastudeanttaid, nannen dihtii oktavuoda eará eamiálbmogiiguin. Doarjaga sturrodat ferte árvoštallot dárkileappot. Departemeanta áigu dahkat álgaga bargagoahhtit lágidit sámi dilálašvuodaid álgovuolgalaš ja vuoduseduid vuoddbuolbmillaš organiserema, vai diedut sáhttet dahkkojuvvoat dábuahttin oppalaš servodatplánemii ja dutkanulbmiliidda. Organiseren ja ruhtadeapmi ferte árvoštallot dárkileappot.

Doaibmabijuid ekonomalaš čuvvosiid ektui, de galget dat eanaš gehččojuvvot ovttas olis Ráddehusa dutkama oppalaš lasihanplánain ja leat boahhtevaš bušeahhtarámmaid duohken. Departemeanta navdá ahte evttohusat eai mielddisbuvtte hálddahaslaš čuvvosiid, earret dan maid evttohuvvon čielggadus fágalaš ovttasbarggu gárgedeapmái guoski organisatuvrralaš rámmaid birra mielddisbuktá áiggi vuollái hálddahaslaš čuvvosiid.

2. LÁVDEGOTTI MEARKKAŠEAMIT

2.1 Álgu

Lávdegotti eanetlohku, Olgešbellodaga miellahtut Ine Marie Eriksen, Jan Olav Olsen, Raymond Robertsen ja Søren Fredrik Voie, Bargiiddbellodagas, Vidar Bjørnstad, Eva M. Nielsen ja Karita Bekkemellem Orheim, Sosialisttalaš Gurutbellodagas, Lena Jensen ja jodiheaddji Rolf Reikvam, Kristtalaš Álbmotbellodagas, Arne Lyngstad ja Elsa Skarbøvik, Guovddáš bellodagas, Rune J. Skjælaen ja Gurut bellodagas Trine Skei Grande, deattuha ahte sámi oahppu ja dutkan leat dehálaččat sámi servodaga ovdáneamis.

Diehtu sámi vuoda birra ja háhkat deatalaš elemeanttaid sámi servodagas, dáhpáhuvvá oktilis ja struktuvrralaš dutkamiin. Dát diehtu gaskkustuvvo manjit buolvvaide oahppoinstitušuvnnaid bokte.

Eanetlohku mearkkaša ahte oahppu ja dutkan sámi vuoda áššiin lea riikagottálaš ovddasvástádus, muhto deattuha maid ovttasbarggu mearkkašumi daviriikkain ja Davvikalohtas.

Eanetlohku čujuha ahte Norgga eiseválddit leat álbmotrievtti ja riikagottálaš rievtti bokte geatnegasat láhčit dilálašvuodaid nu ahte sámi eamiálbmot galgá sáhttit seailuhit ja gárgedit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima. Go galgá juksat daid mihttomeriid, de lea sámi oahppu ja dutkan áibbas dárbbaslas. Lea deatalaš sajáidahttit sáme giela diedagiellan. Giella rievdá ja ovdána beaivválaš ja buotbeallášaš giellageavaheamiin ja dan dihtii ferte láhčit dili nu ahte gielas lea lunddolaš sadji ja adnu alit oahpus ja dutkamis.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut Harald Espelund ja Jan Koløy ja áirras Jan Simonsen, deattuhit ahte buot norgga álbmotláhtuin galget leat seamma vuoigatvuodát ja geavaguššat seamma láhkai. Dát mearkkaša ahte resursajuolludeapmi galgá leat seammaárvosaš. Dáid miellahtuid oainnu mielde lea sávahahtti ahte sámi alit oahppu galgá vuoruhuvvot daid rámmaid siskobealde mat leat juolluduvvon alit oahppoásahusaide, ja ahte juohke ásaš ferte vuoruhit resurssaidis kvalitehtaodastusa áigumušaid mielde. Jearru ja dárbu stivre álo oahppofáladaga, ja nu maid sámi alit oahpus ja dutkamis. Dát miellahtut dasto čujuhit ahte buorre duodaštuvvon kvalitehta oahppofálaldagain lea deatalat go kvantitehtta. Dán vuodul ii leat sávahahtti ahte sámi allaskuvllat vuoruhuvvojit ovdalii eará allaskuvllaid go ekonomalaš resurssat juolluduvvojit.

2.2 Besten alit sámi ohppui ja dutkamii

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut ja áirras Simonsen, čujuha dasa ahte bestenvuoddu alit sámi ohppui ja dutkamii lea ráddjejuvvon eará oahpuid ektui. Eanetlohku deattuha deatalašvuoda ahte sámi ohppui bestejuvvo Suomas, Ruotas ja Ruoššas. Oahppofálaldagat fertejit, dan muddui go vejolaš, leat ávkin buot sámiide Davvikalohtas.

Eanetlohku deattuha dan rolla mii sámi joatkkaskuvllain lea kvalifiseret sámi álbmoga alit ohppui. Eanetlohku seammás dáhttu deattuhit man deatalaš lea ahte oahppiin geain ii leat sáme giella eatnigiellan, ožžot fálaldaga oahppat sáme giela sihke vuoddušuvllain ja joatkkaskuvllain. Eanetlohku maid čujuha dan rollii mii dán guovtti sámi joatkkaskuvllain lea leamaš bestet studeanttaid alit ohppui, ja oaiivildit dán rolla leat deatalažžan boahhteáigge bestemii.

Eanetlohku oaiivilda ahte studeantačálgu lea mávssolaš sihke bestemii ja doalaheapmái studeanttaid sámi oahppoásahusain. Dát guoská erenoamážit dilálašvuhtii Sámi allaskuvllas Guovdageainnus, gos

dál leat heajos fálaldagat. Dát fertešii váldot vuhtii oktán diedadállohuksemin Guovdageainnus.

Eanetlohku leat ovttaoavilís Ráddehusa evttohusain bestendoaimmaide, ja dáhttu rážastit gáiddusoahpahasain, sierra stipeandain sidjiide geat váldet alit sámi ovdaskuvlaoahpaheadjeoahpu, ja vel lassí bestenvirgi Sámi allaskuvllas.

Eanetlogu árvoštallama mielde livččii dát buorre vai studeantlohku sámi ohppui lassána.

Eanetlohku deattuha dárbbu dáid allaskuvllaide vuoruhit gáiddusoahpaheami. Dát sáhtá guhkit áigái sihkarastit skuvllaide eanet ohcciid.

Eanetlohku árvoštallá earreortnegiid sámi duogáš studeanttaide dihto oahpposurggiide buorin sámi fágabargiid ja boahttevaš dutkiid bestemii. Eanetlohku datte deattuha ahte deatalaš ulbmil ortnegiin lea bestet studeanttaid geat máhttet sámegeiela, ja dáhttu departemeantta jotkkolaččat árvoštallat ortnegiid mat buoremusat áimmahuššet dán áigumuša. Eanetlohku bivdá vel departemeantta árvoštallat sierra stipeandaortnegiid besten dihtii studeanttaid oahppuide mat árvoštallojit leat deatalažžan sámi servodahkii ja doaimmaide.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut ja áirras Simonsen leat mearkkašan ahte sámi oahppoinstitušuvnnain lea lagaš ovttasbargu eará riikkaid ášahasain. Dát miellahtut čujuhit ahte okta ulbmilin alit oahpu kvaliteahttaodastusain lea ášahasaid addit eanet iešstivrejumi. Jus ležžet vuoigaduvvon dárbbut erenoamáš bestendoaimmaide, de dát lunddolaččat guoská institušuvnna iešstivrejupmái ja vuoruhemiide. Earreortnegat ja sierralágan stipeandaortnegat sámi duogáš olbmuide, sáhttet dáid miellahtuid oainnu mielde áddejuvvot vealáhussan. Dan geažil leat dát miellahtut kritihkalaččat ášahit sierreortnegiid muhtun álbmotjoavkkuide. Dihto studeantta gelbolašvuolta galgá leat mearrideaddjin beassat alit ohppui, iige sohkahealli, čearddalaš gullevašvuolta, geografii ja dahje su opmodat.

2.3 Romssa universiteatta

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut ja áirras Simonsen, čujuha ahte Romssa universiteattas lea gitta 1972 rájes leamaš válodoavdasvástádus sámi giela ja kultuvrra oahpahas ja dutkamis. Romssa universiteatta lea buori vugiin ovddidan álgoálbmotperspektiivvaid eanaš surggiin, ja lea leamaš deatalaš sámi giela gárgedeames.

Eanetlohku lea ovttaoavilís Ráddehusain ahte lea deatalaš čuovvolit universiteatta strategiijaplána sámi oahpahas ja dutkama ektui. Eanetlohku deattuha dárbbu oažžut bestenvirggiid várrejuvvon sámiguoski fágasurggiide.

Eanetlohku oaivvilda ahte Romssa universiteatta rolla sámi guovlluin dutkama ja oahpahas ektui, lea ja lea leamaš deatalažžan sámi gillii. Dál lea dušše Romssa universiteattas sámi giella váldofága-/doavt-

tergrádadásis, ja das lea riikagottálaš ovddasvástádus dán suorggis. Danne lea dárbbalaš ahte Romssa universiteatta strategiijaplána sámi oahpahas ja dutkama ektui čadahuvvo. Eanetlogu mielas ferte dákkár oahpahas ja dutkama ovddasvástádus leat ovtta institušuvnnas, muhto ii hilggo dan ahte eará institušuvnnat boahteáiggis sáhttet oažžut stuorát rolla sámi giela ektui.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut ja áirras Simonsen čujuhit dasa ahte Romssa universiteattas berre leat ovddasvástádus koordineret riikkaidgaskasaš ovttasbarggu buot surggiin mat fállorit golmma davimus fylkkain. Danne dárbbasuvvo, dáid miellahtuid mielas, ahte lea lagaš ovttasbargu gaskal alit sámi oahpu ja Romssa universiteatta. Jus hágge dán ovddasvástádusa iešgudetge oahppoinstitušuvnnaide, de gillá kvaliteahtta ja resursageavaheapii šaddá eahpevárdus.

2.4 Sámi allaskuvla

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut ja áirras Simonsen, čujuha dasa mo Sámi allaskuvla lea ovdánan oanehis áiggis. Dálá oahppofálaldagat, ovttas dainna ahte allaskuvla lea áidna oahppo- ja dutkaninstitušuvnna mii geavaha sámegeiela doaimmastis, dagaha leat buorre fálaldahkan sámi studeanttaide ja servodateallimii. Eanetlohku vel deattuha deatalašvuoda ahte gávdnojit oahpponeavvut sámegillii daid oahpposurggiin mat fállorit Sámi allaskuvllas.

Eanetlohku berošta dan rollas mii Sámi allaskuvllas berre leat oahppoinstitušuvnna buot sámi studeanttaide beroškeahtá riikarájain. Dál lea oahpaheadjeoahppu allaskuvllas dohkkehuvvon sihke Norggas, Ruotas ja Suomas. Bargu gárgedit Davvirikkaid bestenguovlun berre jotkojuvvot ja viiddiduvvot.

Eanetlohku leat ovttaoavilís Ráddehusa mihtto-meriiguin ahte Sámi allaskuvlla stáhtus sáhtá gárgeduvvot diedalaš allaskuvlan. Eanetlohku oaivvilda ahte dát gáibida ulbmillaš rahčamuša sihke Oahpahas ja dutkandepartemeanttas ja allaskuvllas. Dákkár mihttoemari eaktuda ahte čuovvola resurssaiguin. Eanetlohku oaivvilda ahte departemeanta ovttasrádiin Sámi allaskuvllain berre ráhkadit geatnegahtti plána ruhtadeapmái ja bargovuohkái vai šattašii diedalaš allaskuvlan. Eanetlohku oaivvilda ahte Sámi allaskuvla gárgžiduvvon bestenejolašvuodaid geažil, ferte váfistuvvot dohkálaš vuoddojuolludemiid. Eanetlohku lea ovttaoavilís Ráddehusain ahte Sámi allaskuvla ferte čadahit seamma fápmuduvvonprosedyraid go eará seammaárvosaš oahppoinstitušuvnnat. Dát váfistivččii sámi oahppuid kvalitehta. Eanetlogu mielas lea dárba ahte fápmuduvvonorgánas lea sámi gelbolašvuolta meannudeames Sámi allaskuvlla ohcamuša diedalaš skuvla stáhtusan. Dát lea váfistit sámi perspektiivva áimmahuššama fágalaš doallevaš vugiin.

Eanetlohku čujuha St.died. nr. 33 (2001-2002), gos čuožžu:

«Sámi dutkan dahkkojuvvo váldosaččat eará gielaide go sámegillii. Almmatge leat mánga sámi čuolbmabidjama maid lea váttis dutkat almmá geavatkeahtá vuoddogiela.»

Dasto čuožžu:

«Hástalusson lea árvvosmahttit sámegiela geavahit dávjibut vuoddogiellan dutkan- ja čielggadanbarguin. Danne lea deatalaš ahte gárgeduvvojit buorit fágabirrasat main lea buorre sami gelbbolašvuolta, ahte sámegiella adnojuvvo eanet dutkanoktavuodain ja ahte giella gárgeduvvo diedagiellan ee. terminologiiija-gárgedeami bokte.»

Eanetlohku oaivvilda ahte Sámi allaskuvllas berrešii leat guovdilis rolla sámi diedagiela gárgedeamis, ja ahte galgá veahkehit eará dutkanbirrasiid vai eanet álgoálbmotguoski dutkan dahkkojuvvo ja almmuhuvvo sámegillii. Eanetlohku oaivvilda danne ahte Sámi allaskuvllas berrešii boahhteáiggis leat riikagottalaš ovddasvástádus davvisámegillii. Dát sáhtá dagahit gárgeduvvama davvisámegielas mii lea ávkin sápmelaččaide sihke Norggas, Ruotas ja Suomas.

Eanetlohku leat ovttaoaivilis Ráddehusain ahte Sámi allaskuvla ja Sámi Instituhtta berrejit oktiisajustuvvat. Eanetlohku dan dihtii illuda go Ráddehusas lea positiiva oaidnu odđa sámi diedadállui Guovdagaidnu, mii gusto vuos Sámi allaskuvlla, Sámi Instituhtta, Sis-Finnmárkku studeantaovttastuslihtu, Sámi arkiivva ja Sámi ja suoma báikenamaid nammanevvohaga. Eanetlohku oaivvilda vel ahte Sámi allaskuvla ja Sámi Instituhtta eai galgga dušše oktiisajustuvvot, muhto nu olu go vejolaš oktiisajustuvvot. Eanetlohku oaivvilda leat deatalažžan ahte gelbbolašvuolta dán guovtti institušuvnnas koordinerejuvvo buoremus lági mielde, vai fállujuvvo kvalitatiiva buoret oahpahus ja dutkan. Eanetlohku oaivvilda ahte dát láhčá vejolašvuodaid fállat odđa fágaid ja oahpposurggiid buoret ovttasbarggu geažil gaskal Sámi allaskuvlla ja Sámi Instituhtta. Eanetlohku deattuha garrasit Ráddehusa čujuheami ahte galgá rahčat oahppofálaldagaid ektui mat eanet bestejit dievdostudeanttaid.

Eanetlohku oaivvilda leat deatalažžan fálaldagaguin sidjiide geat fertejit guoddit boazodoalu, ja danne fertejit vásedin resurssat biddjot dasa, nannen dihtii ulbmillaš rávisolbmuid oahppofálaldagaid sámi guovluin.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut ja áirras Simonsen deattuha ahte fápmuduvvonorgána (NOKU) mii doaibmagoahtá odđajagimánu 2003 1. beaivve rájes, galgá ovddasvástidit árvvoštallat kvalitehtalaš dilálašvuodaid buot alit oahppoinstitušuvnain. Duodastuvvon kvalitehtta lea mearrideaddjin ahte šaddá go stáhta allaskuvla diedalaš allaskuvlan. Sámi allaskuvlla vejolaš ohcamuša árvvoštallamii, lea dáid miellahtuid oainnu mielde mearrideaddji mávsolaš viežžat guoski fágasurggiide riikkaidgaskasaš gelbbolašvuoda. Dát miellahtut deattuhtit deatalašvuoda ahte sámi allaskuvllat árvvoštallojit

seamma kvalitehttaeavttuid mielde, go mat leat dahkkon gustojeaddjin eará alit oahppoinstitušuvnaide. Dát miellahtut čujuhit dasto evttohusaidasaset ja mearkkašemiidasaset Innst. O. nr. 58 (2001-2002).

2.5 Eará oahppoinstitušuvnnat

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut ja áirras Simonsen, čujuha dan rolli mii Budejju allaskuvllas ja Davvi-Trøndelága allaskuvllas leat sihke julevsámegillii ja oarjelsámegillii. Eanetlohku oaivvilda leat deatalažžan ahte dát allaskuvllat ovttasbarget eará davvirikkalaš institušuvnnaiguin ja fágabirrasiguin ovddasvástádus-surggiineaset.

Eanetlohku oaivvilda leat deatalažžan julevsápmelaččaide ahte sihke departemeanta ja Norgga dutkanráddi dagahit ahte sáhtá vuodduid diedavirggiid Budejju allaskuvllii, ja ahte Ráddehus árvvoštallá bidjat resurssaid lassin bušeahhtajuolludeapmái mii čuovvu dábalaš ruhtadanortnegiid. Eanetlogu mielas leat lunddolaš ahte Budejju allaskuvllas ain galgá lea riikagottalaš ovddasvástádus julevsámi gielas ja kultuvrras ee. oassin oahpaheaddjeoahpus.

Eanetlohku berošta Davvi-Trøndelága allaskuvlla fálaldagas oarjelsámi studeanttaide, ja dan fálaldagas oarjelsámegiela oahpus. Eanetlohku čujuha bestenvuđđui oarjelsámi studeanttaide Davvi-Trøndelága allaskuvllii, ja atná postiivalažžan ahte Ráddehus árvvoštallá bidjat eanet ruda go mii lea bušeahhtajuolludeamis mii čuovvu dábalaš ruhtadanortnega. Eanetlohku lea ovttaoaivilis Ráddehusain ahte Davvi-Trøndelága allaskuvllas ain berre leat riikagottalaš ovddasvástádus oarjelsámi gillii ja kultuvrii ee. oassin oahpaheaddjeoahpus.

Eanetlohku lea mearkkašan sierra fálaldaga sámi studeanttaide Finnemárkku allaskuvllas. Eanetlohku oaivvilda dán leat mávsolažžan ja berre jotkot. Eanetlohku oaivvilda ahte Finnemárkku allaskuvla berre joatkit ovttasbarggu Sámi allaskuvllain vai studeanttat iešguđet oahpposurggiin oahpahallojit sámi gielas ja kultuvrras.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut ja áirras Simonsen čujuhit álgomearkkašemiidasaset.

2.6 Dutkan

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut ja áirras Simonsen, oaivvilda sámi dutkama lea hirbmat deatalažžan veahkin nannet, sealluhit ja gárgedit sámi kultuvrra, giela ja ealahusaid. Eanetlohku čujuha daid árjagiidda maid institušuvnnat ja dutkit leat bargan manemuš 20-30 jagiin.

Eanetlohku oaivvilda ahte go Norgga dutkanrádi nuppástuhtto, de berrešii sámi dutkan váldot vuhtii vai ráddi veahkeha nannet sámi ja sámiguoski dutkama, ja

erenomážit dutkama mas sámegiella lea vuoddogielan. Eanetlohku oaivvilda vel ahte sámi dutkan berre leat oassin riikagottálaš dutkanfuolaheames, ja dan dihtii berre ohat ovttasbarggu dábálaš kanalaidd čada mas buot dutkanbirrasat Norggas leat searvvis. Eanetlohku čujuha Norgga dutkanrádi vidajagi doaimmaprográmmii (2001-2005) sámi dutkama ektui, ja lea ovttaoaivilis ahte dát prográmma ferte gárgeduvot.

Eanetlohku gávnnaha ahte sámi dutkanbirrasat leat nu unnit ja biđgolaga miehtá riikka. Eanetlohku lea danne ovttaoaivilis Ráđdehusain ahte ferte nannet Eamiálbmotfierpmádaga joatkkadoaimmaid vai nannešii ovttasbarggu ja koordinerema gaskal sierranas dutkanbirrasiid sihke Norggas ja olgoriikkas. Eanetlohku oaivvilda ahte Norggas berre leat ulbmilin leat njunušin máilmmis eamiálbmotdutkanis, ja Eamiálbmotfierpmádagas lea dan oktavuodas deatalaš rolla. Eanetlohku oaidná deatalažžan ahte sámi dutkit ja dutkaninstitušuvnnat leat lagaš ovttasbarggus olgoriikkaid dutkanbirrasiguin. Erenomážit guoská dát ovttasbargui Davviriikkain, muhto maiddái eará birrasiin máilmmis eamiálbmotdutkanii hárrái.

Eanetlohku mearkaša ahte sámi dutkiid besten lea váttis, go bestenvuoddu lea ráddjejuvvon. Erenomážit guoská dát dutkiide geat máhttet sámegiella. Eanetlohku lea ovttaoaivilis Ráđdehusain ahte sieralágan stipeandaortnegat, giellaoahppu ja riikkaidgaskalastin leat rivttes geainnut lasihan dihtii bestema.

Eanetlohku ii oainne ahte Ráđdehus máinnaša boazodoalodutkama diedáhusas. Eanetlohku čujuha ahte boazodoallu lea deatalaš kulturguoddiin sámi servodagas ja guovdilis riikkaidgaskasaš árktalaš ealáhus, ovdánahtton buolvvaid čada. Eanetlohku oaivvilda leat deatalažžan hehttet ahte gelbbolašvuotta ja nuorat jávket boazodoallo- ja dutkanbirrasis. Eanetlohku oaivvilda ahte boazodoalodutkan eanet go dál ferte fuolahit ekonomalaš árvoluvvama ealáhusas. Boazodoalodutkan galgá fuolahit vuoddodutkama ja ulbmillaš geavahuvvon dutkama, mas ođasmahttin ealáhusas lea guovddázis. Oahpahas- ja dutkaninstitušuvnnaide ferte láchčojuvvot dilli vai sáhttet addit fáldagaidd mat gokčet sámi boazodoalu ja almmolaš ja priváhta bálvalusaid dárbbu.

Eanetlohku oaivvilda ahte boazodutkan berre internašunaliserejuvvot. Boazodutkama perspektiiva berre guoskat buot árktalaš guovlluide. Eanetlohku čujuha dasa ahte Romssa universitehtas galgá leat riikagottálaš ovddasvástádus luonddudiedalaš boazodutkanis, ja berre gárgedit geatnegahtton oktavuoda boazosápmelaččaiguin ja boazodoalloorganisašuvnnain riikagottálaččat ja buot árktalaš guovlluin. Romssa universitehtta berrešii maiddái ovttasbargat sámi akademalaš birrasiguin Sámi allaskuvllas ja Sámi Instituhtas.

Eanetlohku oaivvilda leat deatalažžan duodaštit árbevirolaš boazodoalloamáhttu ja servodatdiedalaš oainnuid boazodoalus. Akademalaš biras Guovdageainnus maid Sámi allaskuvla ja Sámi instituhtta ovdastit, galggašii huksejuvvot nannen dihtii riikagottálaš ovddasvástádusa dán suorggis. Institušuvnnat galggašit gárgedit lagat ovttasbarggu boazodoalliiguin.

Eanetlohku oaivvilda leat deatalažžan dutkanoktavuodas geavahit boazodoalliid iežaset máhttu bohcco, guohtuma, birrasa, dálkkádaga ja doaimmavugiid birra, mat leat muittus buolvvaid čada. Eanetlohku oaivvilda ahte boazodoalodutkan galggašii leat veahkin gárgedussii, nugo dál leat oaidnán mearraealáhusain gos kvalitehta ja árvoluvvan leat guovddázis.

Eanetlohku mearkaša ahte julevsámi biras lea čalmmustuvvon mañemuš jagiid kultuvrralaš oddasit-huksenbarggu bokte. Sámi birrasat Budejju allaskuvllas ja Árran - julevsámiguovddázis leat dádi mielde besten stuorra fágalaš lávddu. Árran julevsámiguovddáš doaimmaha dál iešgudet doaimmaid, ee. giellagárgedeamis, oahpahas ja pedagogalaš/metodalaš barggus julevsámigielas, museabarggus ja dutkamis. Dasa lassin jodiha guovddáš gáiddusoahpahas julevsámigielas vuoddo- ja joatkkaskuvllaide.

Eanetlohku atná dárbbu ulbmillaš ja systemáhtalaš dutkan- ja gárgedusbargui julevsámi guovllus. Eanetlohku oaivvilda leat deatalažžan ahte buot seaguhuvvon bealit Norggas barget ulbmillaččat julevsámi gielas ja kultuvrras sihke dutkamis ja oahpahasas. Eanetlohku árvoštallá ahte Árran - julevsámi guovddázis lea deatalaš rolla julevsámi giela ja kultuvra gárgedeamis.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut ja áirras Simonsen oidnet nu ahte kvalitehta vuodul leat sámi dutkamis iehčanas gáibádusat oážžut ekonomalaš resurssaid. Dát miellahtut oidnet lunddolažžan ahte resurssat čáhkáduvvojit dan dutkamii mii duodaid čadahuvvo. Eaktun oážžut ruđaid lea ahte dutkan duhtada kvalitehttagáibádusaid mat áiggis áigái gustojit. Dát miellahtut lea muđuid mearkašan ahte sámi dutkanbirrasii leat seamma vejolašvuodas ohat ruđaid riikkaidgaskasaš dutkanprográmmain go eará dutkaninstitušuvnnain, ja dát ferte ávkkástallot ollislažžan.

3. LÁVDEGOTTI RÁVA

Lávdegoddi čujuha diedáhussii ja mearkašemiide ovddabealde ja rávve Stuorradikki dahkat čuovvovaš

mearrádusa:

St.died. nr. 34 (2001-2002) - Kvalitehtaodastus. Alit sámi oahpu ja dutkama birra - čuovvu beaivegirjji.

Oslo, girko-, oahpahas- ja dutkanlávdegottiis, golgotmánu 24.b.2002

Rolf Reikvam
jodiheaddji

Raymond Robertsen
ságadoalli

Karita Bekkemellem Orheim
čálli